

מחשבות על הפאונה הארץ-ישראלית

"השווה ארוץ קולו לקולו של צבוע, עמד מאחורי גבו של הפוחלץ
שעיניו היו מאירות ואמר להם, אמרו לאומן שעשאני חי חיי עולם,
שמה יתרצה ויעשה לכם כשם שעשה לי."
(תמול שלשום)

א.

אני רוצה לספר ספור יפה. מכל עבר ספורים מכערים ואני עצוב מאד. אפשר לדעת, אם מבקשים, שהעולם ממשיך להיות מקום יפה. הרי הגוף – גוף העולם – נשאר תמיד וזקוף ורואה למרחקים. אני יודע שהארץ, אפלו הארץ, עוד יפה, יפה כל כך, יפה עד השתאות, עד אימה, עד אבל. כמו הפחלצים שראה הכלב בלק בחלומו, שעניניהם בזהירות ואדמות, כך, יפה, מת, אולי, חי, אולי. אבל משיב רוח.

ב.

יפה לספר ספור יפה על הארץ. למשל על השחרורים שמאז שנות החמשים התרבו בה והרחיבו מקום קנונם דרומה ודרומה עוד ועוד. אלה שחרורים אחרים, שלא בחרף נודדים ולא בקיץ, שכאן טוב להם. מקור כתם בזהק יש להם ועין כתמה בזהקת. כל נוצותיהם שחרות, לזכרים כלומר. בעיר נתן לשמע אותם מציצים זמירה לוליגית ועמקה ביום ואפלו בלילה. יפה לספר ספור יפה על השחרורים. באזורי ישוב, השחרור יושב על גפנו ועל תאנתו, והשחרורה, שצבעה אפר, מטילה לו ביצים רבות מקדם ככל האפשר – יש שהיא מספיקה שנים ואפלו שלושה מחזורי הטלה בעונה – וכך שחרורים נבראים יש מאין, קטנטנים, לעם כתם, עיניהם סומות, רעבם מפלח, צעקני, רברבני, תאב חיים. בהמשך יגדלו ויזכרו כיצד מתעופפים. אז ישוררו מראש העץ ובת זוגם, שאינה יפה כמותם, עומדת לצדם בדממה.

השחרורים מצפון אירופה נודדים דרומה, לצפון אפריקה ולאגן הים התיכון כדי לעבר את חדשי החורף. אבל השחרורים שלנו נשארים כל השנה. לאן יש להם ללכת? עינים עצומות, רעב מפלח, צעקני, רברבני, תאב חיים, אכזרי. הנה ספור יפה על שירת הלילה העירונית, על הנדידה ועל ההשאות.

ג.

יפה לספר ספור הזה ושרעפים על נהג המשאית בשנות הששים המקדמות שנשבע בהן צדקו שננסעו בערבה, פעם אחת, חתול גדול ובעל חברבורות רץ לצדו במשך כחמש-מאות, שש-מאות מטר. זהו הזכרון האחרון של הארץ מהברדלסים, שפעם גם להם היתה הארץ. זכרון מטשטש וחולמני, שרעפי לילה, על בריה משנה שעזבה את הארץ לפני. לא כי חפשה מקום אחר להבנות בו. הברדלס מת כאן, כנראה. בחסר כל, ביפי מדקדק, עירי, אצילי. חברבורותיו של גופת הברדלס האחרון היו ודאי יפות מאד, בזה אין ספק, עד שנרקבו.

ד.

על זו הדרך, בודאי כדאי להזכר בפראים ששבו לישב את הנגב מאיראן ומטורקמניסטן. קבוצ גליות כזה, של חמור מדבריות זהב פרוה, בודאי רגש את המעגל האקולוגי שהיה חסר אותם במובן כזה או אחר. היום הם מהלכים, אדוני הנגב, חיה פראית ומנטרת, מחפשים את שקתות המים שרשות הטבע והגנים טרחה והתקינה עבורם, מתרבים ואוהבים את הארץ (הרי הם דור שלישי או רביעי להגירה). יפה להזכר בספור ההצלחה הזה ובשקתות המים שממשיכות, כמו אינפוזיה, לשמור שלא ייבש.

ה.

היום פרצו שרפות גדולות ביער ביריה. מה עשו הצפרים והלטאות, מה עשו עכברי השדה, הגוזלים, הצרצרים? הארץ שנשרפת בודאי מותירה משהו על כנו לדורות הבאים; מהו? מה בדיוק נשרף כאן, ומה עוד חי? במה הטבעה כויה, במה נמסך רעל-אפר? מה מתאבל ואיך? הפרעות בינוניות, שרפות קטנות (כף אומרים חוקרי האקולוגיה), דוקא מיטיבות עם מגוון המינים ונותנות סכוי למינים חלשים להתקומם נגד מצב הדברים. אולי יש בזה נחמה.

ו.

בארץ כמאה וחמשים מיני עכבישים ממשפחת הקופצניים. השאלה, מה זה אומר. גלוי וידוע שחוקרי העכבישאים מדור התקומה, שהגדירו וזהו את עכבישי ארצנו, עשו עבודה בעייתית לכל הפחות, ותחת מין אחד קבצו מינים הרבה, ומין אחר פצלו לשני מינים. הקופצנים רבים ולכל אחד יש שם. לקרא בשמו של כל עכביש ועכביש זו משימת ענקים. אבל האם העכבישים יודעים בכלל מהי ארץ? איך מרגישים צי וצבא דרך שש פטמות טויה קטנות בקצה הבטן? איך יודעים אילו סכנות גדולות אורבות, איך יודעים מתי צריך ללכת, להתעופף, להסתחף הלאה על זרמי הרוח שבקורים?